

آثار احترام به سالمندان

عبدالرحمن نجفی عمران

شده‌اند و کسی به فکر درمان آنان نیست و برخورد خشنی با آن‌ها دارند، در حالی که قرآن کریم می‌فرماید: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا﴾^۱ «و پروردگارت فرمان داده جز او را نپرستید و به پدر و مادر نیکی کنید، هرگاه یکی از آن‌ها، یا هر دو نزد توبه پیری برسند، کم‌ترین اهانتی به آنان روا مدار و بر آن‌ها فریاد مزین و گفتار لطیف و سنجیده بگو.» در این آیه بردو چیز تأکید شده است: الف) ﴿بِالْوَالِدَيْنِ﴾ نه «الی الوالدین»؛ زیرا واژهٔ باء در زبان عرب، به معنای الصاق

آشنایی با آثار احترام به سالمندان، برای جامعهٔ امروزی ضروری است؛ زیرا در بسیاری از موارد، افراد جامعه با سالمندانی نظیر پدر و مادر، رفتار مناسبی ندارند و برخی آنان را به خانهٔ سالمندان می‌فرستند و اگر نزد خود نگه‌دارند نیز احترام چندانی برای آنان قائل نمی‌شوند و در بسیاری از موارد، آنان را تحقیر می‌کنند، به‌ویژه در وضعیت کنونی دنیا که ویروس کرونا در جهان شیوع یافته و نحوهٔ برخورد بسیاری از کشورها با سالمندان به‌گونه‌ای است که گویا آنان حق ادامهٔ حیات ندارند، چنان‌که در برخی از کشورهای جهان، سالمندان مبتلا به بیماری کرونا به حال خود رها

است؛ یعنی احسان با دست خودت باشد و پدر و مادر سالمند را نزد خود نگهدار و به خانه سالمندان نفرست و با دست خود به آنان احسان کن؛ زیرا اگر پدر و مادر سالمند را به خانه سالمندان بفرستیم و احسان و کمک را به آن جا ببریم «بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا» نیست؛ بلکه «إِلَى الْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا» می شود که برخلاف آیه شریفه است.^۱

ب) «عِنْدَكَ»؛ یعنی لازم است سالمندان را «نزد خود» نگهداریم و به آنان احسان کنیم، نه آن که به خانه سالمندان بفرستیم؛ زیرا واژه «عندک» یعنی وقتی پدر و مادر نزد توبه پیری رسیدند.^۲

بر اساس آیه شریفه فوق، بر تمام افراد جامعه لازم است سالمندان شان را نزد خود نگه دارند و به آنان احسان و نیکی کنند و احترام آن ها را نگه دارند. بنابراین، می طلبد که به بررسی آثار احترام به سالمندان پردازیم.

آن چه در ذیل می آید اشاره به برخی

آثار احترام به سالمندان از منظر معارف اسلامی می باشد.

۱. احترام به خدا

اولین اثر احترام به سالمند، احترام به خداوند متعال و رسیدن به مقام رضای الهی است؛ به همین جهت در برخی از روایات، یکی از انواع تجلیل و بزرگ شمردن خداوند متعال، احترام به سالمندان دانسته شده است. چنان که پیامبر ﷺ می فرماید: «وَمِنْ عَظَمِ جَلَالِ اللَّهِ تَعَالَى إِكْرَامُ ثَلَاثَةٍ: ذِي الشَّيْبَةِ فِي الْإِسْلَامِ وَالْإِمَامِ الْعَادِلِ وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْعَالِي فِيهِ وَلَا الْجَافِي عَنْهُ»^۳ از بزرگ ترین تجلیل های خدا، سه احترام است: اکرام کسی که در اسلام ریش سفید کرده؛ اکرام امام و پادشاه عادل و اکرام حامل قرآن که در آن غلو و جفا نکرده باشد.»

در روایت دیگری از آن حضرت، در خطاب به ابوذر غفاری رضی الله عنه آمده است: «يَا أَبَا ذَرَّانَ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ إِكْرَامُ الْعُلَمَاءِ

۱. برنامه درس هایی از قرآن، محسن قرائتی، سال ۸۵، بی جا، بی تا، جلسه ۷.
 ۲. همان، سال ۷۶، جلسه ۲.
 ۳. نوادر، فضل الله بن علی راوندی، دار الکتب، قم، چاپ اول، بی تا، ص ۷؛ همین روایت با عبارت: «وَإِنَّ

مِنْ أَعْظَمِ إِجْلَالِ اللَّهِ تَعَالَى ثَلَاثَةٌ: إِكْرَامُ ذِي الشَّيْبَةِ فِي الْإِسْلَامِ وَالْإِمَامِ الْعَادِلِ وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْعَادِلِ فِيهِ وَلَا الْجَافِي عَنْهُ» نیز نقل شده است؛ رک: الجعفریات، محمد بن محمد بن اشعث، مکتبه النینوی الحدیثه، تهران، چاپ اول، بی تا، ص ۱۹۶.

با اهل بیت علیهم السلام است، چنان که «انس بن مالک» می گوید: «أوصاني رسول الله صلى الله عليه وآله بخمس خصال، فقال فيه: ووقر الكبير تكن من رفقائي يوم القيامة؛^۳ رسول خدا صلى الله عليه وآله به من پنج سفارش فرمودند که در ضمن آن فرمودند: پیران و سالخوردهگان را گرمی دار

تا در روز قیامت جزء دوستان من باشی.» مراد از روایت فوق آن است که نگهداشتن احترام سالمندان، نه تنها موجب آن می گردد که انسان وارد بهشت شود؛ بلکه در عالی ترین درجات بهشتی به سر می برد و هم نشین و رفیق پیامبر صلى الله عليه وآله خواهد بود.

علت دوست بودن کسی که به سالمندان احترام می گذارد با پیامبر صلى الله عليه وآله و اهل بیت علیهم السلام آن است که یکی از خواسته های همیشگی امامان معصوم از انسان ها، احترام به سالمندان، به ویژه پدران و مادران سالخورده است، چنان که شیخ عباس قمی رحمته الله در «منتهی الآمال» نقل می کند: «أقا سيد محمد موسوی نجفی، معروف به هندی که از اتقیاء علما

ص ۶۵۸، ح ۵.

۳. جامع الاخبار، محمد بن محمد شعیری، مطبعة حیدریة، نجف، چاپ اول، بی تا، ص ۹۲.

وَذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ وَإِكْرَامَ حَمَلَةِ الْقُرْآنِ وَ أَهْلِهِ وَإِكْرَامَ السُّلْطَانِ الْمُفْسِطِ؛^۱ ای ابو ذر! به درستی، اکرام دانش و دانشمندان و ریش سفیدان مسلمان و حاملان قرآن و اهل آن و پادشاه عادل، از انواع تجلیل خداست.»

امام صادق علیه السلام نیز می فرماید: «مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِجْلَالُ الْمُؤْمِنِ ذِي الشَّيْبَةِ وَمَنْ أَكْرَمَ مُؤْمِنًا فَبِكْرَامَةِ اللَّهِ بَدَأَ وَمَنْ اسْتَخَفَّ بِمُؤْمِنٍ ذِي شَيْبَةٍ أَرْسَلَ اللَّهُ إِلَيْهِ مَنْ يَسْتَخَفُّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ؛^۲ یکی از انواع بزرگداشت و تجلیل خدا، تجلیل از مؤمن ریش سفید است و هر کسی که مؤمنی را احترام کند، به خدا احترام نموده و هر کسی مؤمن ریش سفیدی را کوچک بشمارد، خداوند متعال، شخصی را بر می انگیزاند که قبل از مرگ وی، او را کوچک (تحقیر) کند.»

۲. دوستی با اهل بیت علیهم السلام

دومین اثر احترام به سالمند، دوستی

۱. الأمالی، ابوجعفر محمد بن حسن طوسی، دارالثقافه، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ق، ص ۵۳۵.

۲. الکافی، ابوجعفر محمد بن یعقوب کلینی، دار الکتب الاسلامیة، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق، ج ۲،

و امام جماعت حرم امیر مؤمنان علی علیه السلام است، نقل می‌کند از جناب شیخ باقر، فرزند شیخ هادی کاظمینی، مجاور نجف اشرف و ایشان از شخص مورد اعتمادی که به دلاکی اشتغال داشت، آن شخص پدر پیری داشت که به علت کهولت و ناتوانی، از انجام کارهای شخصی خود عاجز بود و تمام کارهای پدر را فرزندش برعهده داشت، حتی فرزندش او را برای قضای حاجت می‌برد و پیوسته ملازم خدمت او بود، مگر در شب چهارشنبه که به مسجد سهله می‌رفت و در آن شب، به علت شب‌زنده‌داری در آن جا، از خدمت معذور بود؛ ولی پس از مدتی ترك کرد و دیگر به مسجد سهله نمی‌رفت. از او پرسیدم: چرا رفتن به مسجد سهله را ترك کردی؟ گفت: چهل شب چهارشنبه به آن جا رفتم، شب چهارشنبه چهل‌م به تأخیر افتاد تا نزدیک غروب، در آن وقت به تنهایی بیرون رفتم و با همان وضع به رفتن خود ادامه دادم، تا يك سوم راه باقی ماند، مهتاب مقداری از تاریکی شب را به روشنایی تبدیل کرد، در این هنگام

شخص عربی را دیدم که براسبی سوار است و به طرف من می‌آید. همین که به من رسید، با زبان عرب بدوی شروع به سخن کرد، پرسید: کجا می‌روی؟ گفتم: مسجد سهله. گفت: با تو چیز خوردنی هست؟ جواب دادم: نه. فرمود: دست خود را در جیب کن. گفتم: در آن چیزی نیست. باز آن سخن را تکرار کرد. من دست در جیب کردم و مقداری کشمش یافتم، آن‌گاه فرمود: «اوصیک بِالْعَوْدِ؛ اوصیک بِالْعَوْدِ؛ اوصیک بِالْعَوْدِ» «عود» به زبان عرب بدوی به معنی پدر پیراست؛^۱ یعنی سفارش می‌کنم تو را به پدر پیری که داری. بعد ناگهان از نظرم ناپدید شد، فهمیدم که او حضرت مهدی علیه السلام بود و دانستم که آن جناب راضی نیست من خدمت پدرم را ترك کنم، حتی در شب چهارشنبه، از این رو دیگر به مسجد سهله نرفتم.^۲

وقتی امامان معصوم علیهم السلام تا این اندازه نسبت به احترام به پیران و سالخوردگان حساس هستند، به یقین با کسانی که به کلامشان گوش سپرده و مراقب پدر و مادر پیر خود باشند، دوستی و رفاقت کرده،

۱. و العود فی لسانهم اسم للأب المسن.

۲. منتهی الآمال، شیخ عباس قمی، انتشارات دلیل،

قم، چاپ اول، ۱۳۷۹ ش، ج ۲، ص ۸۴۴.

است به همین جهت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرمایند: سالخورده‌گان در قوم و قبیله خود، به منزله پیامبران در امتشان می‌باشند: «الشَّيْخُ فِي أَهْلِهِ كَالنَّبِيِّ فِي أُمَّتِهِ»^۲ بنابراین، لازم است نعمت وجود آنان را قدر بدانیم و تا می‌توانیم به آن‌ها احترام بگذاریم و از تجربه‌های آنان استفاده کنیم.

۴. برکت در زندگی

چهارمین اثر احترام به سالمندان، برکت در زندگی است، چنان‌که پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرمایند:

أ. «الْبِرْكَةُ مَعَ أَكَابِرِكُمْ»^۳ برکت با بزرگان شماست.»؛

ب. «الْخَيْرُ مَعَ أَكَابِرِكُمْ»^۴ خیر با بزرگان شماست.»

ج. «إِذَا أَرَادَ اللهُ بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا فَفَقَّهَهُمْ فِي الدِّينِ وَرَزَقَهُمُ الرِّفْقَ فِي مَعَايِشِهِمْ وَ الْقُضْدَ فِي شَأْنِهِمْ وَوَقَّرَ صَغِيرَهُمْ كَبِيرَهُمْ؛ چنان‌چه خدا خیر اهل خانه‌ای را بخواهد، آنان را فقیه در دین قرار می‌دهد و رفیق و مدارا در معاش و اعتدال در شئون

۴. نهج الفصاحة، ابوالقاسم پاینده، مترجم: علی کرمی فریدنی، انتشارات حلم، قم، چاپ هشتم، ۱۳۸۶ش، ص ۲۹۴، ح ۱۵۴۹.

توفیق هم‌نشینی و مجالست با خود را نصیب آنان می‌فرمایند.

۳. استفاده از تجارب سالمندان

یکی از امور لازم و ضروری برای هر انسانی، استفاده از تجربه دیگران است به همین جهت، در برخی روایات آمده است: «السَّعِيدُ مَنْ وَعَظَ بِغَيْرِهِ»^۱ سعادتمند کسی است که از [سرنوشت] دیگران پند و اندرز گیرد.»

روایت فوق بیانگر ضرورت استفاده از تجربیات دیگران است؛ زیرا فکر و نیروی هر انسانی محدود بوده، تنها بخش‌های کوچکی از زندگی را می‌تواند تجربه کند؛ ولی اگر با دیگران، به ویژه افراد صاحب‌نظر در تماس باشد و از تجربه‌های آنان استفاده کند، می‌تواند خواسته‌های خود را درست مدیریت کرده، مشکلاتش را به کمک آن‌ها حل نماید.

از جمله کسانی که معدن تجربه به شمار می‌روند و می‌توان با استفاده از تجربه‌های آنان، به سعادت دنیا و آخرت دست یافت، سالمندان هستند و ممکن

۱. الزهد، حسین بن سعید کوفی اهوازی، المطبعة العلمية، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۲ق، ص ۱۴، ح ۲۸.
۲. جامع الأخبار، ص ۹۲.
۳. همان.

اقتصادی راروزی آنان می‌کند و کوچکهای آنان، بزرگانشان را احترام می‌نمایند.»

علت آن که در برخی روایات، یکی از آثار احترام به سالمندان «برکت» و در روایات دیگر «خیر» دانسته شده، آن است که برکت در اصل از «برک» و به معنای سینه شتر است^۱ و هنگامی که شتر سینه خود را بر زمین می‌افکند، عبارت «برک البعیر» را به کار می‌برند^۲ که به تدریج این ماده، در معنای نمو و زیاده^۳ و ثبوت و دوام چیزی^۴ به کار رفته است. بنابراین، مراد از روایت «الْبِرْكَةُ مَعَ أَكَابِرِكُمْ» آن است که احترام به بزرگان، موجب نما، زیاد شدن، ثبوت و دوام می‌گردد و در هر صورت در زندگی برکت می‌آورد و در بسیاری از موارد، ممکن است مسیری که انسان به راحتی نمی‌تواند پیماید، در اثر احترام به بزرگان و بهره‌مند شدن از دعای آنان، به راحتی می‌پیماید و بسیاری افراد می‌گویند که در اثر

احترام به بزرگ‌ترها، از برکت و سعادت دنیا و آخرت بهره‌مند شده‌اند، چنان‌که آیت الله العظمی مرعشی نجفی رحمته الله می‌فرماید: در نجف که بودیم، یک روز مادرم گفت: پدرت را صدا بزن تا برای صرف ناهار بیاید. من رفتم طبقه بالا و دیدم پدرم در حال مطالعه خوابش برده است. نمی‌دانستم چه کنم؟! با خودم گفتم: خدایا! امر مادر را اطاعت کنم؟ می‌ترسیدم با بیدار کردن ایشان از خواب باعث رنجش خاطر مبارکشان شوم. خم شدم و چند بوسه بر کف پای پدر زدم تا از خواب بیدار شد. پدرم سید محمود مرعشی، وقتی این علاقه و ادب و احترام را از من دید، فرمود: شهاب‌الدین! تو هستی؟ عرض کردم: آری آقا. پدرم دو دستش را به آسمان بلند کرد و فرمود: پسرم! خداوند عزت را بالا ببرد و تو را از خادمان اهل بیت علیهم السلام قرار دهد. آقای مرعشی می‌گفت: هرچه دارم، از برکت

۳. لسان العرب، ابوالفضل جمال الدین محمد بن مکرم بن منظور، دارالفکر - دار صادر، بیروت، چاپ سوم، ۱۴۱۴ق، ج ۱۰، ص ۳۹۵.

۴. مجمع البحرین، فخرالدین طریحی، کتابفروشی مرتضوی، تهران، چاپ سوم، ۱۴۱۶ق، ج ۵، ص ۲۵۸.

۱. مفردات الفاظ القرآن، حسین بن محمد راغب اصفهانی، دارالعلم - الدار الشامیة، لبنان، چاپ اول، ۱۴۱۲ق، ص ۱۱۹.

۲. شمس العلوم و دواء کلام العرب من الکلوم، نشوان بن سعید حمیری، دارالفکر المعاصر، بیروت، چاپ اول، ۱۴۲۰ق، ج ۱، ص ۴۹۹.

دعای پدر است.^۱

ایشان در اثر احترام به پدر خود و برخورداری از دعای او، به چنان برکتی در زندگی رسید که مرجع تقلید شیعیان جهان شد و از سراسر دنیا برای به دست آوردن برنامه‌های دینی خویش، محتاج قلم او شدند.

برکت با اکابر دین است قدر پیران راهبر این است

۵. حفظ نظام تحکیم خانواده

پنجمین اثر احترام به سالمندان، حفظ نظام و تحکیم خانواده است. به این بیان که چنان چه اعضای خانواده به بزرگ‌ترها احترام بگذارند و به حرفهای آنان گوش کنند، سالمندان می‌توانند محور وحدت خانواده‌ها قرار گیرند و بسیاری از اختلاف‌ها و درگیری‌ها را از بین ببرند؛ اما نعمت وجود با برکت آنان، اغلب تا هستند، ناشناخته است. وقتی به جایگاه حساس و مهم و نقش کارگشای آنان پی می‌برند که آن‌ها را از دست می‌دهند. چه بسیار اختلاف‌ها و قهرها و نزاع‌های خانوادگی که پس از درگذشت بزرگ

خاندان، رخ می‌دهد و چه بسیار رابطه‌ها و رفت و آمدها که قطع می‌شود و یا به سردی می‌گراید و علت آن، فقط از دنیا رفتن محوری است که مایه دلگرمی، امید، انس و معاشرت فامیل بوده است.

یکی از علل صدور چنین سخنانی از پیامبر ﷺ در روایات، اشاره به همان نقش محوری، فروغ‌بخشی، صفاآوری، هدایت و ارشاد، تجمیع قلوب و الفتی است که در وجود سالمندان نهفته و وجود آنان، محور وحدت و هم‌دلی و همبستگی خانواده است.

۶. طولانی شدن عمر

هفتمین اثر احترام به سالمندان، طولانی شدن عمر انسان است، چنان‌که امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌فرماید: «مَّا يَزِيدُ فِي الْعُمُرِ تَرْكُ الْأَدَى وَ تَوْقِيرُ الشُّبُوحِ وَ صَلَّةُ الرَّحِمِ وَ أَنْ يُحْتَرَزَ عَنْ قَطْعِ الْأَشْجَارِ الرَّطْبَةِ إِلَّا عِنْدَ الصَّرُورَةِ وَ إِسْبَاحِ الْوُضُوءِ وَ حِفْظِ الصِّحَّةِ؛^۲ از چیزهایی که باعث در طولانی شدن عمر انسان اثرگذار است: ترک آزار و اذیت، احترام به پیران، صلۀ رحم، قطع نکردن درختان تازه جز به هنگام ضرورت،

۲. بحار الأنوار، محمدباقر مجلسی، دار احیاء التراث العربی، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۰۳ق، ج ۷۳، ص ۳۱۹.

۱. انوار هدایت، ناصر مکارم شیرازی، مدرسه امام علی بن ابی‌طالب علیه السلام، قم، چاپ اول، ۱۳۹۰ش، ص ۳۹۲.

کامل نمودن وضو و حفظ سلامتی.»

روایت فوق بیانگر آن است که از جمله عوامل طول عمر، نیکی به پدر و مادر و سالخورده‌گان است.

۷. محترم ماندن در دوران سالمندی

هشتمین اثر احترام به سالمندان آن است که خود انسان، در هنگام پیری و سالمندی، محترم می‌ماند. پیامبر ﷺ می‌فرماید:

الف). «مَا أَكْرَمَ شَابٌ شَيْخًا إِلَّا قَضَى - اللَّهُ لَهُ عِنْدَ شَيْبَتِهِ مَنْ يُكْرِمُهُ؛^۱ هیچ جوانی، پیری را احترام نکرد، جز آن که خدا هنگام پیری او، شخصی را برانگیخت که او را احترام کند.»

ب). «مَا أَكْرَمَ شَابٌ شَيْخًا لَيْسَتْهُ إِلَّا قَيْضَ اللَّهِ لَهُ عِنْدَ كِبَرِ سِنِّهِ مَنْ يُكْرِمُهُ؛^۲ هیچ جوانی، سالخورده‌ای را به خاطر سنش گرامی نداشت، جز آن که خدا به هنگام

سالخوردگی او، کسی را برانگیخت که او را گرامی دارد.»

ج). «مَا أَكْرَمَ شَابٌ شَيْخًا لَيْسَتْهُ إِلَّا قَدْ مَنَّ اللَّهُ لَهُ عِنْدَ كِبَرِ سِنِّهِ؛^۳ هیچ جوانی، سالخورده‌ای را به خاطر سنش گرامی نداشت، جز آن که خدا به هنگام سالخوردگی او، بر او منت نهاد.»

جامعه‌ای که از فرهنگ احترام به سالمندان برخوردار است و افراد آن، از پیران و سالخورده‌گان نگهداری می‌کنند، در این امنیت به سر می‌برند؛ چراکه فرزندانشان، هنگام پیری آنان، از آن‌ها نگهداری می‌کنند. حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ می‌فرماید: «وَقَرُّوا كِبَارَكُمْ يُؤْفِقُكُمْ صِعَارَكُمْ؛^۴ به بزرگان‌تان احترام کنید، تا کوچک‌ترها به شما احترام کنند.»

مهم‌ترین درس تربیتی آن است که با عمل یاد داده شود. کودکان مستعدترین

۴. عیون الحکم و المواعظ، علی بن محمد لیشی واسطی، دار الحدیث، قم، چاپ اول، ۱۳۷۶ ش، ص ۵۰۴، ح ۹۲۴۴؛ غرر الحکم و درر الکلم، عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، دارالکتاب الاسلامی، قم، چاپ دوم، ۱۴۱۰ ق، ص ۷۲۵، ح ۷؛ تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، چاپ اول، ۱۳۶۶ ش، ص ۴۸۲، ح ۱۱۱۳۲.

۱. همان، ص ۹۲.

۲. مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، علی بن حسن طبرسی، المطبعة الحیدریة، نجف، چاپ دوم، ۱۳۸۵ ق، ص ۱۶۸.

۳. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، حسین بن محمدتقی نوری، آل للبت، قم، ۱۴۰۸ ق، ج ۸، ص ۳۹۲، ح ۹۷۷۲.

از مرگ، به یاد قیامت باشند و برای نجات و رهایی خود، اسبابی را فراهم کنند که یکی از آن اسباب، احترام به سالمندان است. چنان‌که در روایاتی آمده است:

الف). امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ عَرَفَ فَضْلَ كَبِيرٍ لِسِنَّةٍ فَوَقَّرَهُ أَمَنَهُ اللَّهُ مِنْ فَزَعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ؛ رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرمایند: هر کس ارزش پیران را به خاطر سَنَنشان بشناسد و آنان را احترام کند، خدا وی را از ترس روز قیامت نجات می‌بخشد.»

ب). پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ وَقَّرَ ذَا شَيْبَةٍ فِي الْإِسْلَامِ أَمَنَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ فَزَعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ؛^۲ هر کس فردی را که در اسلام ریش سفید نموده، احترام کند، خدا او را از ترس روز قیامت نجات می‌بخشد.»

بنابراین، سالمندان در دین مبین اسلام جایگاه ویژه‌ای دارند و بر همگان لازم است احترام آنان را نگه‌دارند و به آنان بی‌توجهی نکنند.

شاگردانی‌اند که درسهای عملی را با دقت از رفتارهای ما می‌آموزند. اگر ما به سالمندانمان احترام نگذاریم، چگونه از خردسالان و نوجوانان انتظار داشته باشیم که با ما محترمانه برخورد کنند؟ این ارتباط متقابل در تأثیرگذاری‌های رفتاری را نمی‌توان نادیده گرفت. به همین جهت، در روایات اسلامی آمده است که به پدران و سالخوردهگان خود احترام بگذارید، تا فرزندان شما این درس عملی را از شما بیاموزند و در سنین پیری و کهولت شما، به شما احترام بگذارند.

۸. آسایش و راحتی در روز قیامت

یکی از روزهای بسیار سختی که انسان به دنبال دارد، روز قیامت است. قرآن کریم می‌فرماید: «يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَيْنِهِ لِكُلِّ امْرِيٍّ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ»؛ «در آن روز که انسان از برادر خود فرار می‌کند و از مادر و پدرش و زن و فرزندانش. در آن روز هر کدام از آن‌ها وضعی دارد که او را کاملاً به خود مشغول می‌سازد.»

بنابراین، بر انسان‌ها لازم است قبل

۲. بحار الانوار، ج ۷، ص ۳۰۲.

۱. واقعه / ۳۷ - ۳۴.